

16. Funkce, základní pojmy a vlastnosti

Teoretická část

- Pojem funkce. Zadání funkce: analyticky (rovnici), výčtem (tabulkou), graficky, slovním popisem.
- Definiční obor funkce, obor hodnot funkce. Graf funkce. Inverzní funkce.
- Základní vlastnosti funkcí: sudost a lichost funkce, monotónnost, funkce omezená shora, funkce omezená zdola, funkce omezená. Extrémy funkce. Periodičnost funkce, základní perioda. Funkce prostá.

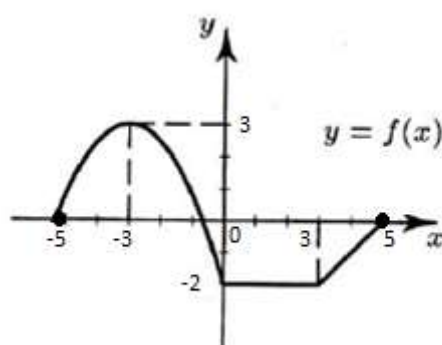
Praktická část

Základní poznatky

1) Sestrojte graf $V = \{[x, y] \in \mathbb{R} \times \mathbb{R} : y \geq x + 1 \wedge x \in (-3; 2) \wedge y \in \langle 1; 4 \rangle\}$

[pětúhelník ABCDE kromě vrcholů A, C, D, E a kromě stran CD a AE, kde A[-3;1], B[0;1], C[2;3], D[2;4], E[-3;4]]

2) Určete všechny základní vlastnosti funkce zadané graficky:

[$D(f) = \langle -5; 5 \rangle$, $H(f) = \langle -2; 3 \rangle$. Není ani sudá, ani lichá. Není monotónní. Lze ale například určit, že na $\langle -3; 0 \rangle$ je klesající nebo na $\langle -5; -3 \rangle$ je rostoucí nebo na $\langle 3; 5 \rangle$ je rostoucí. Na $\langle -3; 3 \rangle$ je nerostoucí a na $\langle 0; 5 \rangle$ je neklesající. Je omezená, neboť je současně omezená shora ($h = 3$) i zdola ($d = -2$). Ostré maximum má v bodě -3, minima má ve všech bodech intervalu $\langle 0; 3 \rangle$. Periodická není. Prostá není.]

Typové příklady standardní náročnosti

3) Nalezněte inverzní funkci f^{-1} k funkci f a obě zakreslete do jednoho obrázku:

a) $f : y = 3x - 2, x \in \langle -1; 2 \rangle$.

$$\left[f^{-1} : y = \frac{1}{3}x + \frac{2}{3}, x \in \langle -5; 4 \rangle \right]$$

b) $f : y = \frac{1}{2}x^2, x \in \langle 0; \infty \rangle$.

$$\left[f^{-1} : y = \sqrt{2x}, x \in \langle 0; \infty \rangle \right]$$

4) Určete definiční obory funkcí

a) $f_a : y = x^2 + x + 4$

$$[D(f_a) = \mathbb{R}]$$

b) $f_b : y = \frac{x-1}{x+3}$

$$[D(f_b) = \mathbb{R} - \{-3\}]$$

c) $f_c : y = \sqrt{\frac{x-3}{3-x}}$

$$[D(f_c) = \emptyset]$$

d) $f_d : y = \sqrt{\frac{x+2}{x-3}}$

$$[D(f_d) = (-\infty; -2) \cup (3; \infty)]$$

$$e) f_e : y = \frac{\sqrt{x+2}}{\sqrt{x-3}} \quad [D(f_e) = (3; \infty)]$$

$$f) f_f : y = \frac{1}{\sqrt{1-|x|}} \quad [D(f_f) = (-1; 1)]$$

5) Rozhodněte o sudosti či lichosti funkcí:

a) $f_a : y = x + x^3$ [lichá]

c) $f_c : y = 3|x| + 1$ [sudá]

b) $f_b : y = x^2 + 3x - 1$ [ani S, ani L]

d) $f_d : y = 1 + \sqrt{x}$ [ani S, ani L]

6) Rozhodněte o druhu monotónnosti funkcí, případně jejich monotónnost dokažte:

a) $f_a : y = 6x + 1$ [rostoucí]

c) $f_c : y = 3x^2$ [není monotónní]

b) $f_b : y = -2x - 1$ [klesající]

d) $f_d : y = 2$ [nerostoucí, neklesající]

7) Zjistěte, zda jsou funkce omezené, případně jejich omezenost dokažte:

a) $f_a : y = \frac{1}{2}x + 1$ [není omezená]

c) $f_c : y = -x^2$ [není omezená, je omezená shora]

b) $f_b : y = -x + 1$ [není omezená]

d) $f_d : y = -1$ [je omezená]

8) Dokažte, že funkce $f : y = 2x + 1$ má na intervalu $\langle -1; 3 \rangle$ v bodě 3 ostré maximum a v -1 ostré minimum.

Rozšiřující cvičení

S pojmem funkce úzce souvisí pojmy, na které se definice funkce odvolává. Je dobré promyslet pojmy: uspořádaná dvojice, kartézský součin množin, binární relace a zobrazení. Pak lze funkci definovat jako zobrazení z $\mathbb{R}$ do $\mathbb{R}$ ...

9) Jsou dány množiny $A = \langle -1; 2 \rangle$, $B = \{-2, 0, 1\}$. Sestrojte graf

a) $A \times B$

b) $A \times A$

c) $B \times B$

10) Načrtněte graf funkce f , víte-li, že platí současně:

- $D(f) = \langle -3; \infty \rangle - \{0\}$
- $f(-3) = -2$
- Průsečíky grafu funkce f s osou x jsou v bodech $P_1[-1; 0]$ a $P_2[5; 0]$.
- V intervalu $\langle -3; 0 \rangle$ je funkce f rostoucí a není omezená shora.
- V intervalu $\langle -3; 3 \rangle - \{0\}$ je funkce f sudá.
- V intervalu $\langle 3; \infty \rangle$ je funkce f rostoucí a omezená shora číslem $h = 4$.

- a) Z grafu určete obor hodnot funkce f .
- b) Určete souřadnice průsečíku grafu funkce f s osou y .
- c) Je funkce f omezená zdola v definičním oboru?
- d) Určete maximum funkce f v definičním oboru.
- e) Určete minimum funkce f v definičním oboru.
- f) Je funkce f prostá v definičním oboru?
- g) Určete alespoň jeden interval, ve kterém je funkce f spojitá.